

„Společná řeč“ pro práci s cizími jazyky - tým Centra jazykového vzdělávání Masarykovy univerzity dokončil překlad klíčového dokumentu pro výuku a hodnocení jazykových dovedností

25.9.2025 - | Masarykova univerzita

Čtyřlenný tým Centra jazykového vzdělávání Masarykovy univerzity (CJV MU) dokončil český překlad tzv. Dodatku Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (SERRJ), známého v angličtině jako „CEFR Companion Volume“. Tato aktualizovaná verze se nyní propíše do hodin cizích jazyků na všech stupních českých škol, a to skrze školní osnovy, plány výuky či rámcové vzdělávací programy.

„K zajištění efektivního využití nového Referenčního rámce v praxi plánujeme řadu školení pro vyučující základních a středních škol, studující pedagogických fakult a pro vysoké školy, protože bychom rádi, aby tento nástroj pomohl všem, kteří se jazykům věnují. Měl by se stát jednotnou řečí nás jazykářů,“ říká ředitel CJV MU Libor Štěpánek.

Pověření k překladu dokumentu získalo CJV MU od Rady Evropy po dlouhém procesu, který hodnotil i to, že se Centrum podílelo na vývoji anglické verze Referenčního rámce. O text v češtině si již zažádala odborná veřejnost z Karlovy i Masarykovy univerzity, Národního pedagogického institutu nebo ženský vzdělávací spolek Vesna, který se věnuje ukrajinským uprchlíkům. Dostupný bude pro všechny na stránkách Evropské komise, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a CJV MU.

Překlad tohoto klíčového dokumentu vytvořily Athena Alchazidu, Kateřina Sedláčková, Blanka Pojslová a Kateřina Garajová, které vyučují románské a germánské jazyky a věnují se výzkumu v oblasti didaktiky cizích jazyků a překladatelské činnosti.

Nový Referenční rámec klade důraz na to, že člověk se neučí ve vakuu – učí se cizí jazyk, aby dokázal komunikovat a úspěšně působit ve společnosti. Předchozí verze Referenčního rámce uváděla jednotlivé komunikační dovednosti příliš odděleně, nová verze je propojuje a nově věnuje celou kapitolu také znakovému jazyku. Překladatelky její znění intenzivně konzultovaly se střediskem Teiresiás, které na Masarykově univerzitě poskytuje pomoc studujícím se specifickými potřebami.

Nový český Referenční rámec má 180 stran vlastního textu a 140 stran příloh. Bylo tedy nutné, aby byl překlad napříč kapitolami jednotný, přičemž jedním z nejtěžších úkolů bylo dosažení terminologické konzistence. Pro českou verzi nakonec překladatelský tým nashromáždil 1107 slov nebo slovních spojení, které musel vyřešit.

„Angličtina je často dosti vágní, pro český kontext jsme používali i různé výjimky – například ‚academic‘ article bude vědecký článek, ale ‚academic‘ life bude akademický život. Každý text prošel několikanásobnou korekturou – rozdělily jsme se do dvou tandemů, které si navzájem připomínkovaly každou kapitolu. Ve finále jsme ještě dělaly další konzultace a korektury uvnitř CJV a text četly i odborné týmy z českých univerzit a Národního pedagogického institutu (NPI),“ popisuje proces překladu členka týmu Kateřina Sedláčková. V závěrečné fázi vybrané kapitoly prodiskutoval

panel expertů.

Společný evropský Referenční rámec pro jazyky (SERRJ), původně vydaný v roce 2001 a do češtiny přeložený v roce 2004, je stěžejním dokumentem Rady Evropy, zahrnoval známé jazykové úrovně A1-C2 (úplný začátečník – obdoba rodilých mluvčích) a rozděloval jazykové dovednosti podle mluvení, čtení, psaní a poslechu s přidáním lexikálních a gramatických dovedností. Nicméně nový Referenční rámec z roku 2018 a doplněný v roce 2020 zavádí komunikační módy: recepce, produkce, interakce, mediace, nově přináší tzv. „plusové“ a „pre“ úrovně a také plurilingvní a plurikulturní kompetence.

Přepřpracovaná verze Referenčního rámce rovněž opouští koncept „rodilého mluvčího“ jakožto ideálního vzoru. Kapitoly doplňují deskriptory, které popisují, co uživatelky a uživatelé jazyka na daných úrovních mají zvládnout. Jsou vystavěny tak, aby se podle nich dobře tvořily výukové plány a aktivity. Zároveň jsou dobrým podkladem pro vytváření hodnotících nástrojů jazykových dovedností, počínaje sebehodnocením až po mezinárodně uznávané jazykové testy.

„Všechny jazyky, které umíme, vytvářejí náš takzvaný jazykový plurilingvní repertoár a jakákoliv drobná znalost cizího jazyka je důležitá. Nová kapitola o plurilingvní kompetenci také vysvětluje, jak je důležité vést studentky a studenty k tomu, aby se na základě jazyků, které už umí, dokázali zorientovat v situacích, kde se mluví jazykem, který se nikdy neučili. A to tak, že odhadují významy podobně znějících slov, všímají si kontextu, mimiky a gest. Rozvíjení plurikulturní kompetence zase uživatele a uživatelky jazyka vede k tomu, aby si uvědomili, že ostatní můžou kvůli jinému kulturnímu zázemí chápat komunikační situace úplně jinak. Učí se vnímat ‚kulturní vodítka‘ a přemýšlet o pocitech a postojích lidí z jiných kultur. Buduje to empatii a pomáhá to bořit stereotypy,“ vysvětluje novou část dokumentu členka překladatelského týmu Kateřina Sedláčková.

Celý dokument v českém překladu je dostupný na stránkách CJV MU zde.

<https://www.muni.cz/pro-media/tiskove-zpravy/spolecna-rec-pro-praci-s-cizimi-jazyky-tym-centra-jazykoveho-vzdelavani-masarykovy-univerzity-dokoncil-preklad-klicoveho-dokumentu-pro-vyuku-a-hodnoceni-jazykovych-dovednosti>